

POSTANOWIENIE

Dnia 2 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot

w sprawie z powództwa [...] Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 2 czerwca 2022 r.
na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 2 lutego 2021 r., sygn. akt VII AGa [...]:

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od [...] Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 2 lutego 2021 r., sygn. VII AGa [...], Sąd Apelacyjny w [...] Wydział VII Gospodarczy i Własności Intelktualnej, na skutek apelacji obu stron od wyroku Sądu Okręgowego w W. – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 14 marca 2019 r., sygn. XVII AmA [...], uznającego Decyzję pozwanego – Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Nr DDK-[...] z 28 grudnia 2015 r. (dalej: Decyzja) za prawidłową co do zasady i w tym zakresie oddalającą odwołanie, uchylającego zaś pkt III sentencji Decyzji dotyczący nałożenia na powoda – [...] Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w W. kary pieniężnej w wysokości 6 585 493 zł, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie również w zakresie

pkt. III Decyzji oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego. Ponadto Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powoda i zasądził od niego na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Powód skargą kasacyjną zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] w całości i wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) tj.:

1. czy w świetle art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (dalej: Prawo bankowe) w umowach kredytu zawieranych z konsumentami, w których przewidziano zmienne oprocentowanie równe sumie stopy referencyjnej oraz marży kredytu – w sytuacji, gdy stopa referencyjna osiągnie wartość ujemną i wartość bezwzględna tej ujemnej stopy referencyjnej jest większa od wartości marży – oprocentowanie powinno przyjąć wartość ujemną („ujemne oprocentowanie”) i skutkować powstaniem po stronie kredytobiorcy roszczenia o zapłatę („rozliczenie”) odsetek z tytułu tzw. „ujemnego oprocentowania”?

2. czy w przypadku określenia w umowie kredytu (art. 69 ust. 1 Prawa bankowego) miesięcznych okresów odsetkowych, odsetki należne w każdym z miesięcznych okresów odsetkowych stanowią odrębne świadczenia okresowe, czy też są zaliczane na poczet jednego świadczenia odsetkowego należnego za cały okres obowiązywania umowy kredytu?

3. czy wynikająca z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego zasada odpłatności umowy kredytu powinna być odnoszona do całego okresu obowiązywania umowy, czy też do poszczególnych okresów odsetkowych wskazanych w umowie kredytu (np. miesięcznych), a w konsekwencji czy dla zachowania odpłatnego i wzajemnego charakteru umowy kredytu wystarczające jest pobranie przez bank kwoty co najmniej 1 grosza w całym dotychczasowym okresie obowiązywania umowy kredytu, czy też minimalne wynagrodzenie w tej wysokości przysługuje bankowi odrębnie w każdym z okresów odsetkowych?

4. czy w sytuacji, gdy zarówno literalne brzmienie przepisów ustawy, jak i ich funkcjonalne rozumienie sprzeciwia się zasadności uznania danej praktyki przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, a dodatkowo brak jest jednolitej praktyki rynkowej w czasie stosowania zarzucanej podmiotowi praktyki, jak również brak jest wypowiedzi doktryny i orzecznictwa wskazującego na bezprawność zarzucanej przedsiębiorcy praktyki, zasadne jest stwierdzenie, że przedsiębiorca działa w warunkach usprawiedliwionego błędu co do prawa, który wyłącza możliwość nałożenia na przedsiębiorcę administracyjnej kary pieniężnej na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k.?

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zwrot kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Powód wniósł replikę na odpowiedź na skargę kasacyjną, w której podtrzymał ją w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tak ujęta instytucja tzw. przedsądu jest zgodna z normami konstytucyjnymi, a także ze sformułowanymi przez Radę Europy zaleceniami dopuszczającymi wprowadzenie środków eliminujących dostęp do sądu najwyższego szczebla. Podkreślić przy tym należy, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego zasadniczym celem jest ochrona interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa. Konsekwentnie przedmiotem merytorycznego rozpoznania przez Sąd Najwyższy powinny być te skargi kasacyjne, które dotyczą spraw najpoważniejszych, wpływających na rozwój i kształtowanie systemu prawnego (por. wyrok TK z 31 marca 2005 r., SK 26/02).

Skarżący oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłankach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a także 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., czyli stosownie na wystąpieniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W odniesieniu do przesłanki występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, wskazuje się, że oparcie na niej wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania implikuje konieczność jasnego sformułowania zagadnienia prawnego, a także przedstawienia argumentów prawnych, które wykazują możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Dodatkowo wymaga się, aby zagadnienie prawne: (1) było sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy, wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, (2) zostało przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, a zatem możliwej do zastosowania przy rozstrzyganiu innych sporów, (3) pozostawało w związku z rozpoznawaną sprawą, a także (4) dotyczyło zagadnienia budzącego poważne wątpliwości.

Stosownie do powyższego wymaga się, aby skarżący przytoczył argumenty prawne uzasadniające tezę o „istotności” danego zagadnienia. Nie wystarczy więc samo wskazanie przepisu prawa, którego dotyczy zagadnienie prawne, konieczne jest przedstawienie pogłębionej analizy prawnej wykazującej powyższe (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 10 maja 2001 r., II CZ 35/01; 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01; 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07; 20 lutego 2019 r., IV CSK 351/18).

Okolicznościami świadczącymi o braku istotnego zagadnienia prawnego w sprawie są m.in.: powszechne uznanie w orzecznictwie i literaturze wykładni przepisu prawa, która została uwzględniona przez sądy obu instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01), zagadnienie prawne ma charakter kazuistyczny i służy uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczególnych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienia Sądu

Najwyższego z: 27 kwietnia 2016 r., III CSK 70/16; 11 kwietnia 2018 r., IV CSK 514/17), jak również sytuacja, gdy do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego wystarczająca jest zwykła wiedza prawnicza i zastosowanie obowiązujących reguł wykładni bądź proste zastosowanie prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 27 lutego 2018 r., I CSK 635/17; 21 marca 2018 r., II PK 10/17).

W odniesieniu do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., czyli potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wskazać należy, że wymaga się wskazania przepisów, będących źródłem wskazanych istotnych wątpliwości lub różnic zdań w orzecznictwie, mających jednocześnie znaczenie dla oceny dochodzonego roszczenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 lutego 2019 r., V CSK 374/18; 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17; 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17; 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15; 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15). Wnoszący skargę zobowiązany jest więc do wykazania, że wskazane przez niego przepisy wywołują rzeczywiste i poważne wątpliwości interpretacyjne, które dotychczas nie doczekały się wykładni w orzecznictwie sądów, bądź przytoczenia orzeczeń wskazujących na występowanie na tle wskazanych przepisów rozbieżności (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 lutego 2019 r., IV CSK 351/18; 22 maja 2018 r., I CSK 19/18; 15 maja 2018 r., II CSK 12/18; 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Przekładając powyższe na realia niniejszej skargi kasacyjnej w pierwszej kolejności wskazać należy, że w odniesieniu do pierwszych trzech zagadnień, niejasne jest, na czym w istocie skarżący oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. O ile bowiem wskazanie „zagadnień prawnych” sugerowałoby przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., o tyle sposób sformułowania wniosku w tym zakresie wskazuje na jego oparcie na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.: „pierwsze trzy zagadnienia prawne rodzące potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości...” (k. 23). Brak wyraźnego rozróżnienia przesłanek w odniesieniu do poszczególnych wskazanych przez skarżącego zagadnień prawnych, przy jednoczesnym ogólnym wskazaniu we wniosku, iż „w niniejszej sprawie występują istotne zagadnienia prawne

(art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzący poważne wątpliwości (art. 389⁹ § 1 pkt 2), co uzasadnia przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania” (k. 22) nakazuje przyjęcie, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący każdorazowo opierał na obu wskazanych przesłankach ujmowanych koniunkcyjnie. Konsekwentnie brak spełnienia chociaż jednej z nich prowadzić musi do odmowy przyjęcia wniosku do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie może bowiem zastępować skarżącego i w drodze interpretacji ustalać które elementy uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odnoszą się do której z przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Jak zauważa skarżący do kwestii „ujemnego oprocentowania”, do którego odnoszą się zagadnienia wskazane z pkt. 1-3, orzekające w sprawie sądy obu instancji, czyli Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Sąd Apelacyjny [...], odniosły się w ten sam sposób. Dodatkowo skarżący nie wskazał na jakiekolwiek orzecznictwo, które uzasadniałoby pogląd, iż na tle wskazanych zagadnień dochodzi do rozbieżności interpretacyjnych. Skarżący w istocie nie zgadza się z rozumowaniem zaprezentowanym przez Sąd Apelacyjny w [...], przytaczając na poparcie swojego stanowiska szereg argumentów. Sąd Najwyższy nie jest jednak trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Konsekwentnie niewykazanie przez skarżącego, że istnieje potrzeba wykładni przepisów wywołujących rzeczywiste i poważne wątpliwości interpretacyjne, które dotychczas nie doczekały się wykładni w orzecznictwie sądów, bądź przytoczenia orzeczeń wskazujących na występowanie na tle wskazanych przepisów rozbieżności, prowadzi do wniosku, że przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt. 2 k.p.c., w odniesieniu do zagadnień wskazanych przez skarżącego w pkt. 1-3, nie znajduje zastosowania. Z uwagi zaś na koniunkcyjne ujęcie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania we wskazanym wyżej zakresie, brak spełnienia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt. 2 k.p.c., prowadzi do uznania, że cała podstawa określona za pomocą zwrotu: „w niniejszej sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzący poważne wątpliwości (art. 389⁹ § 1 pkt 2)” nie znajduje zastosowania.

Odnosząc się do problemu określonego w punkcie 4 wskazać należy, że kwestia ta ma charakter kazuistyczny. Ograniczony charakter tego zagadnienia potwierdził sam skarżący, stwierdzając, że „w niniejszej sprawie zarzucana Bankowi praktyka – co jest bezsporne – miała charakter precedensowy” (k. 29 i 76-78). Samo to sformułowanie jednoznacznie potwierdza, pomimo nietąpliwej próby zwrócenia uwagi na wagę zagadnienia, że wskazane zagadnienie nie służy obecnie rozwiązaniu innych tego rodzaju spraw. Wyprowadzanie wniosków z hipotetycznego stanu *a posteriori*, nie może więc stanowić argumentu na rzecz uniwersalności podniesionego zagadnienia prawnego. Równie dobrze można bowiem przyjąć, że stan *a posteriori* będzie odmienny od wskazanego przez skarżącego. Ponadto należy mieć na uwadze, że rozważania zaprezentowane przez skarżącego stanowią w zdecydowanej większości polemikę ze stanowiskiem pozwanego, co znów ogranicza spór do realiów konkretnej sprawy.

Ponadto, ponownie należy zwrócić uwagę, na wskazane przez powoda podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i ich uzasadnienie. Z treści uzasadnienia nie wynika, aby podstawy te zostały ograniczone w stosunku do przytoczonego wyżej sformułowania: „w niniejszej sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzący poważne wątpliwości (art. 389⁹ § 1 pkt 2)”. W dalszym ciągu rozumiane więc być one muszą koniunkcyjnie. Konsekwentnie wskazany przez powoda „precedensowy charakter” zagadnienia, sam w sobie wyklucza możliwość istnienia rozbieżności w orzecznictwie, a tym bardziej rzeczywistych i poważnych wątpliwości interpretacyjnych. Z pewnością samo wskazanie możliwości odmiennej interpretacji przepisów prawnych, popartej nawet szerszą argumentacją, nie świadczy o ich rzeczywistym występowaniu. Niespełnienie jednej z przesłanek będącej elementem wskazanej przez skarżącego koniunkcji, zgodnie z zasadami logicznego myślenia, przekłada się na jej całkowitą negatywną ocenę.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 14 ust. 2 pkt 3 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 265).

a.s.